

Protokoll fört vid enskild föredragning

Näringsavdelningen
Jordbruksbyrån, N2

Beslutande
Minister
Fredrik Karlström

Föredragande
Byråchef
Sölve Högman

Justerat
Omedelbart

Nr 10

Lokalkraft Leader Åland r.f.s inlämnande av förslag till utvecklingsstrategi för leadermetoden på Åland 2023-2027.

ÅLR 2023/3826

572 N2

Beslut

Beslöts i enlighet med landskapslag om finansiering av landsbygdsnäringarna (ÅFS 2023:17) godkänna Lokalkraft Leader Åland r.f. som genomförare av den åländska Leader-insatsen i Finlands CAP-plan för perioden 2023-2027. Landskapsregeringen omfattar också föreningens förslag till utvecklingsstrategi i enlighet med **bilaga 1, N223E07** till detta beslut. Vid genomförandet av leadermetoden ska ske i enlighet med vad som regleras i landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringar. Beslutet innebär också att föreningen kan starta genomförandet av leadermetoden på Åland 2023-2027 samt ansöka om verksamhetsbidrag uppgående till 320.000 för perioden via Hyrrätts-tillämpningen då tillämpningen öppnas för ansökningar. Villkor för finansieringen regleras separat vid finansieringsbeslutet.

LOKAL

UTVECKLINGSSTRATEGI

för Leadermetoden på Åland 2023-2027

Lokalkraft Leader Åland rf
Version 3.5.2023

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
Summary in English.....	3
2. Strategins framtagning.....	4
3. Beskrivning av verksamhetsområdet och lägesanalys	5
4. Behovsanalys	10
5. Vision, prioriterade fokusområden och målsättningar.....	12
Prioriterat fokusområde 1: Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet.....	13
Prioriterat fokusområde 2: Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald..	14
Prioriterat fokusområde 3: Kompetens och samverkan främjar utveckling	15
6. Finansieringsplan.....	15
7. Beskrivning av genomförandet.....	17
8. Uppföljning och utvärdering	19
Mätbara resultatmål, indikatorer.....	20
Bilagor	20

Den här lokala utvecklingsstrategin är framtagen av Lokalkraft Leader Åland r.f. för genomförandet av Leader-metoden på Åland inom ramen för den åländska Leader-åtgärden inom Finlands CAP-strategiplan 2023-2027, som delfinansieras av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Ålands landskapsregering.

1. Inledning

Åland är på många sätt ett unikt Leaderområde. Åland är ett självstört landskap inom Finland, med ett eget parlament och en egen regering vilken har lagstiftningsbehörighet inom många områden. Åland består av fler än 6 700 öar där den största ön utgör ungefär 70 procent av den totala landarealen, var över nittio procent av de ca 30 300 invånarna bor. Åland är uppdelat i sexton kommuner, varav en stad, nio landsbygdskommuner och sex skärgårdskommuner utan fast förbindelse.

Föreningen Lokalkraft Leader Åland r.f. verkar för landsbygdsutveckling på hela Åland. Syftet är att utgående från lokalbefolkningens egna behov och värderingar verka för att bevara den lokala servicen och de lokala arbetsplatserna, skapa nya arbetstillfällen, utveckla förutsättningar för delaktighet och trivsel samt främja kunskaps- och sysselsättning i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Föreningen bildades 2007 och har sedan dess kontinuerligt arbetat för landsbygdens utveckling som lokal aktionsgrupp inom Ålands landsbygdsutvecklingsprogram och som Fiskeleadergrupp inom Ålands del av Finlands operativa program för havs- och fiskerinäringen. Hittills har över 240 projekt möjliggjorts genom Leadermetoden på Åland och engagerat flera tusentals människor.

Verksamheten har utvecklats under åren och föreningen har ett brett nätverk både lokalt, nationellt och internationellt. Leader Åland ingår bland annat i klustret Ålands Landsbygdscentrum tillsammans med fjorton andra organisationer, är medaktör i Bärkraft.ax, har en styrelseplats i föreningen Hela Norden ska leva och har ett nära samarbete med de tvåspråkiga leadergrupperna i Finland. Det åländska leaderarbetet har även uppmärksammats på både nationell och EU-nivå.

Den lokala utvecklingsstrategin för programperioden 2023-2027 är den tredje strategin som tagits fram i Leader Ålands regi och är en utveckling av tidigare arbete, utifrån de behov som analyserats. Strategin kompletterar övrigt utvecklingsarbete så väl som andra finansiella instrument som finns tillgängliga i landskapet. Leadermetodens underifrånperspektiv och transparens i samband med finansiering, rådgivning, sektorsövergripande partnerskap och nätverkande är en annorlunda och viktig metod som kan stärka den åländska samhällsutvecklingen från gräsrotsnivå i samverkan.

Vår vision är *en trivsamt och hållbar tillvaro för alla*. Genom den lokala utvecklingsstrategin, i samråd med andra lokala strategier, stödformer och verksamheter, kan vi möjliggöra arbetet med att stärka attraktionskraften på att bo, leva och verka på Åland.

Våra mål och prioriterade fokusområden under perioden 2023-2027 är:

- Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet
- Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald
- Kompetens och samverkan främjar utveckling

Målen ska uppmuntra till insatser för ökad platsutveckling och ett livskraftigt föreningsliv, investeringar och utvecklingsprojekt för minskad klimatpåverkan, utvecklande av vår natur samt kunskapshöjande åtgärder som främjar entreprenörskap, byautveckling och omställning.

Summary in English

Åland is in many ways a unique Leader area. Åland is an autonomous region within Finland, with its own parliament and government, which has legislative authority in many areas. Åland consists of more than 6,700 islands, the largest of which accounts for about 70 % of the total land area, where more than 90 % of the population of about 30,300 live. Åland is divided into sixteen municipalities, including one city, nine rural and six archipelago municipalities.

The association Lokalkraft Leader Åland r.f. promotes rural development throughout Åland. The aim is to work based on the needs and values of the local population to preserve local services, create new jobs, develop conditions for participation and well-being, and promote skills and employment following the principles of sustainable development. The association was formed in 2007 and has since then continuously functioned as a local action group within the Åland Rural Development Program and as a Fisheries Leader Group within the Åland part of Finland's operational program for the marine and fisheries industry. Over 240 projects have so far been made possible through the Leader method in Åland, involving several thousand people.

The local action group has developed over the years and the association has a wide network both locally, nationally and internationally. Leader Åland is a member of the Åland Rural Center cluster together with fourteen other organizations, is a co-player in the network for Åland's development and sustainability agenda (barkraft.ax), has a seat on the Nordic association Hela Norden ska leva and works closely with the Swedish-speaking Leader groups in Finland. Leader Åland has also been recognized at both the national level and EU levels.

The local development strategy for the programming period 2023-2027 is the third strategy developed by Leader Åland. The strategy complements other development work as well as other financial instruments available in the area. The bottom-up perspective and transparency of the Leader approach in relation to funding, advice, cross-sectoral partnerships, and networking is a different and important approach that can strengthen Åland's social development from the grassroots level in a collaborative manner.

Our vision is *"A pleasant and sustainable life for all"*. Through the local development strategy, we can contribute and enable the work to strengthen the attractiveness of living and working in Åland.

Our objectives and priority focus areas for the period 2023-2027 are:

- An attractive and vibrant community provides quality of life
- Local commitment to climate adaptation and biodiversity
- Competence and collaboration promote the development

Objectives will encourage initiatives to increase place development and a vibrant community life, investment and development projects for reduced climate impact, develop our natural environment and raise awareness to promote entrepreneurship, village development and conversion.

2. Strategins framtagning

Den lokala aktionsgruppen har en bred representation från den tredje, privata och offentliga sektorn i Mariehamn, landsbygden och skärgården. Föreningens medlemmar består både av branschorganisationer, privatpersoner, föreningar och samtliga åländska kommuner. Utvärdering av den tidigare strategin och diskussioner om framtiden har diskuterats under flera medlems- och lokala aktionsgruppsmöten samt genom andra träffar med olika projektaktörer.

Strategins beredningsprocess påbörjades redan 2019, då den lokala aktionsgruppen tog fram en behovsanalys och skickade in input till Ålands landskapsregering som underlag till arbetet med Ålands del av Finlands CAP-strategiplan för de kommande åren. Ålands landskapsregering skickade ut den sammanfattade SWOT-analysen på hörande och den lokala aktionsgruppen skickade in sin respons. Under 2021 skickades Ålands landskapsregerings förslag på de åländska interventionerna i Finlands CAP-strategiplan 2023-2027 ut på offentligt hörande. Leader Åland begärde in kommentarer av sina medlemmar och skickade sedan in sitt utlåtande. I slutet av 2021 höll den lokala aktionsgruppen en utvärderingsworkshop av den tidigare strategin och diskuterade framtiden, vilket även kontinuerligt har diskuterats under flera medlems- och lokala aktionsgruppsmöten före och efter detta.

Våren 2022 fortsatte insamlingen av utvecklingsbehov genom att erbjuda besök till kommunernas förtroendevalda, vilka i många fall även är föreningsaktiva eller företagare. Sammanlagt genomfördes tio möten där över 80 personer deltog och 105 åsikter om utvecklingsbehov samlades in. En webbenkät togs fram och spreds både till föreningens medlemmar och publikt genom webbsidan och olika nätverk. Sammanlagt inkom 107 svar. Av dessa representerade 79 av de svarande privat sektor (varav 66 privatpersoner och 13 företagare), 29 representerade tredje sektorn och 4 stycken kommuner. Utöver detta har även en del intervjuer och öppna möten utförts med tidigare projektaktörer samt exempelvis Ålands ungdomsförbund och organisationerna vid Ålands Landsbygdscentrum.

Över hälften av alla svaranden på enkäten ansåg att naturen för fritid och rekreation och miljöförbättrande åtgärder är de två viktigaste teman att utveckla. Vidare ansåg över en tredjedel att social delaktighet i samhället, skärgårdens livskraft, ungdomar och biodiversitet och biologisk mångfald är de viktigaste områden som det behöver satsas på. Mer än en femtedel ansåg även att kompetensutveckling och utbildning, välmående bland äldre och företagsfrämjande insatser är av prioritet. Bland utmaningarna nämndes i de öppna svaren övergödning, utsläpp av växthusgaser och klimatförändring, exploatering och minskad biologisk mångfald, försämrad ekonomi och inflation samt centralisering.

Även vid kommunbesöken var de allra viktigaste teman som angavs fritid i naturen, klimatanpassning och delaktighet och tillgänglighet. Andra möjligheter som nämndes var insatser för barn och unga, insatser för att bevara biologisk mångfald och förbättra vattenkvalitet, turism, platsutveckling, sjöliv och viltvård.

Resultaten av de sammanställda åsikterna från både kommunbesöken och webbenkäten var mycket lika och stämmer även väl överens med den lokala aktionsgruppens tidigare framtagna behovsanalys och övergripande uppfattning. Viljan att utveckla insatser för natur och miljö, styrks även av Ålands statistik- och utredningsbyrås rapport [Åläningarna och miljön - miljömedvetenhet och -engagemang 2022](#).

Strategins föreslagna fokusområden presenterades på föreningens höstmöte 2022 och skickades därefter ut för hörande av medlemmarna samt spreds till allmänheten för kommentarer. Ett tiotal svar med synpunkter inkom, vilket beaktades i den lokala aktionsgruppens vidare arbete med strategin under början av 2023.

3. Beskrivning av verksamhetsområdet och lägesanalys

Åland är på många sätt olikt andra Leaderområden i Finland, Sverige och övriga Europa. Detta är något vi återkommande märkt när vi utbytt erfarenheter, även om det självklart finns många likheter också. Olikheterna är framförallt att Åland är ett unikt örike, ett självstört landskap inom Finland med ett eget parlament (Ålands lagting) och en egen regering (Ålands landskapsregering) vilken har lagstiftningsbehörighet inom många områden, medan finsk lag gäller inom andra. Åland är demilitariserat och kallas därför av många för Fredens öar.

Skärgården finns runt husknuten var du än befinner dig på Åland. Åland består nämligen av fler än 6 700 öar och skär. Av dessa är 6 400 öar större än 3 000 m². Den totala landarealen är ca 1 500 km². Huvudön utgör ungefär 70 procent av den totala landarealen och med ett avstånd om ca 50 km från norr till söder såväl som från öster till väster. Trots den begränsade arealen rymmer det ändå 912 kilometer allmän väg på Åland.

Åland är uppdelat i sexton kommuner, varav en stad (Mariehamn). Nio av kommunerna är landsbygdskommuner (Eckerö, Finström, Geta, Hammarland, Jomala, Lemland, Lumparland, Saltvik och Sund) och sex kommuner är skärgårdskommuner med färjöförbindelse (Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö).

Leader Ålands verksamhetsområde består av hela Åland. Mariehamn omfattas också av strategin eftersom stadens invånarantal är mindre än 20 000 invånare och staden därmed räknas som landsbygdsområde i sammanhanget.

I dagsläget bor 30 344 personer på Åland, men varje år anländer ca 200 000 besökare som gör ca 400 000 övernattningsnätter. Nittio procent av den åländska befolkningen bor på huvudön. I skärgårdskommunerna bor 2 055 invånare, men sommartid stiger befolkningsantalet markant med anledning av sommarboende och övriga besökare. Över 30 procent (2 642) av de ca 8 550 åländska fritidsbostäderna finns i skärgården.

Invånare per kommun 31.12.2021

Kommun	Invånare totalt	0-17 år	18-29 år	30-64 år	65 + år
Brändö	449	52	46	199	152
Eckerö	933	158	78	436	261
Finström	2 638	567	277	1 208	586
Föglö	501	84	48	207	162
Geta	505	98	45	244	118
Hammarland	1 619	342	154	759	364
Jomala	5 512	1381	581	2 698	852
Kumlinge	313	37	24	130	122
Kökar	224	14	31	99	80
Lemland	2 135	535	200	995	405
Lumparland	376	67	32	170	107
Saltvik	1 810	362	169	810	469
Sottunga	105	17	7	44	37
Sund	1 019	188	88	469	274
Vårdö	463	90	43	198	132
Mariehamn	11 742	2 012	1 515	5 236	2 979
Landsbygden	16 547	3 698	1 624	7 789	3 436
Skärgården	2 055	294	199	877	685
Totalt	30 344	6 004	3 338	13 902	7 100

Källa: Ålands statistik- och utredningsbyrå

Man kan konstatera att Åland har en åldrande befolkning. Enligt Ålands statistik- och utredningsbyrås befolkningsscenarie, som ska motsvara en trendmässig utvecklingstakt, kommer 25 procent av ett befolkningsantal om uppskattat 32 499 vara över 65 år 2030.

Språk

Åland är enspråkigt svenskt till skillnad från övriga Finland som är tvåspråkigt. I praktiken kan många finska, men det är långt ifrån alla och det är också upp till var och en att välja om man vill läsa finska i skolan. Skrivelser och handlingar som statliga myndigheter sänder till Åland ska också vara på svenska. Av den åländska befolkningen har 86 procent svenska som modersmål, 4,6 procent har finska som modersmål och 9,4 procent övriga språk. Totalt finns ca 70 olika språk på Åland bland befolkningen.

Utbildning

Under 2021 fanns hela 21 grundskolor på Åland, uppdelat i fyra olika distrikt. Förutom förskola och grundskola finns även gymnasial/yrkesutbildning samt högskoleutbildning. Det finns inget universitet på Åland, vilket leder till att många ålänningar väljer att studera vidare i Sverige eller Finland. Utbildningsnivån hos befolkningen är svår att mäta då de examina som är erlagda utomlands inte ingår i statistiken.

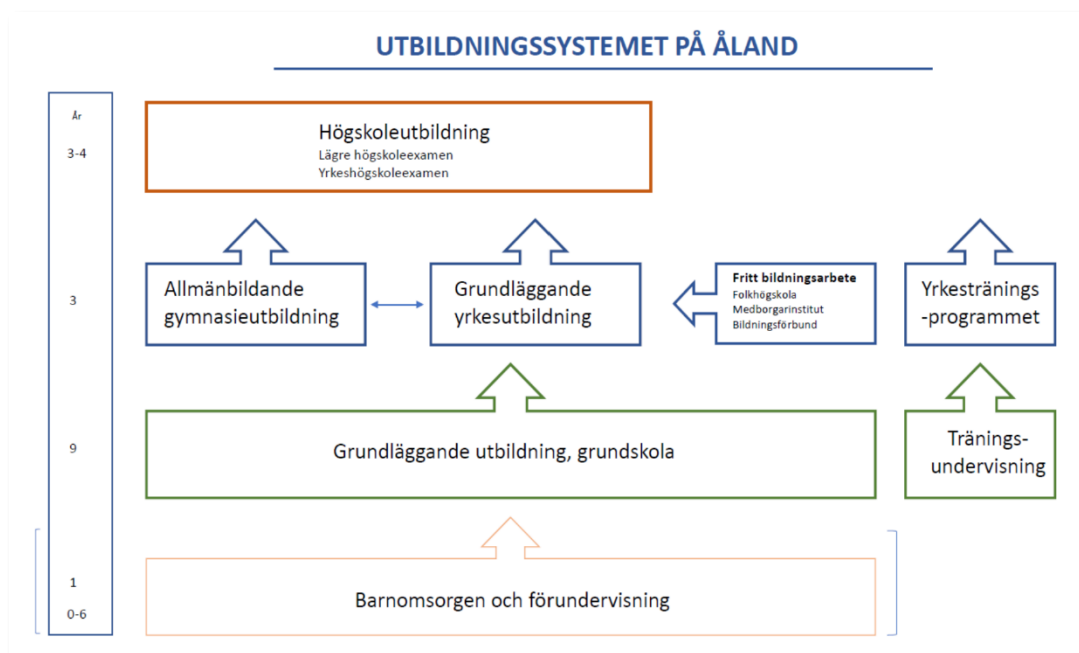
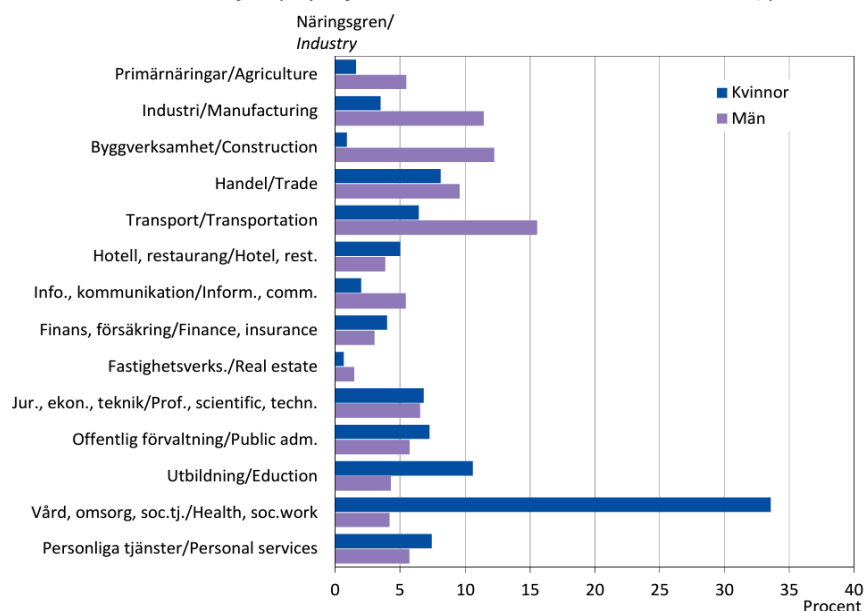

Bild från utbildning.ax

Näringsliv och sysselsättning

Sysselsättningstalet är högt på Åland, men utvecklingen är svag. Den offentliga sektorn är näringsgrenen med störst sysselsättning (32,2 %) och inom den arbetar de flesta med vård, omsorg och sociala tjänster, efter utbildning och offentlig förvaltning. Följande stora näringsgren är handel, transport, hotell och restaurang (24,5 %). Sjöfarten är den bransch som historiskt påverkat det åländska samhället mest, varför det även har ett stort kulturellt värde. Idag är en stor del av sjöfarten förknippad med turism. På tredje plats kommer tillverkningsindustrin (7,6 %), tätt efterföljt av byggverksamhet och juridik & ekonomitjänster (6,7% vardera).

Figur 8.2. Sysselsatta kvinnors och mäns fördelning på näringsgren 31.12.2019, procent
Distribution of employed females and males on industries 31.12.2019, per cent

Källa/Source: Statistikcentralen, Befolkning/Statistics Finland, Population

Livsmedelsindustrin och träindustrin står för 58,2 procent av hela tillverkningsindustrins omsättning. Primärnäringarna, livsmedelsindustrin och träindustrin står för 4,5 procent av Ålands BNP och branschen sysselsätter 5,9 procent av Ålands totala sysselsättning.

Åland har en varierande livsmedelsproduktion. I en rapport från Nordiska ministerrådet¹ är Åland den nordiska ön med högst självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel. Enligt rapporten är självförsörjningsgraden 59 procent. Beräkningen baserar sig på produktion minus export, dividerat med konsumtion. 80 procent av livsmedelsprodukterna på Åland exporteras.

Dessutom är gastroturism, alltså att kombinera nöjena att resa och att äta, en växande trend över hela världen. Därför har lantbruket stor betydelse för turistnäringen på Åland. En ökad efterfrågan på böndernas och fiskarnas produkter och tjänster gör att många lantbrukare nu satsar på gårdsturism och mathantverk som en del av verksamheten. Det här är ett viktigt skyltfönster för den åländska maten. Lantbruket spelar även stor roll för Ålands turistiska attraktivitet eftersom våra betande djur upprätthåller den vackra åländska skärgårdsmiljön med öppna landskap och blommande strandängar.

Antalet aktiva företag per invånare på Åland ger en kvot om ca 9 %. Företagen uppgick 2021 till nästan 2 800 stycken och drygt tio av dem hade flera än 100 anställda. Över 80 procent av företagen hade en personalstyrka på färre än fem personer.

Enligt ÅSUBs Rapport 2022:5 Arbetsmarknadsbarometern 2022 förväntas rekryteringsbehovet öka framförallt vad gäller service- och försäljningspersonal och specialister. Bland de yrkesinriktningar som framhålls som svårast att få tag på för arbetsgivarna inom landskapssektorn finns bland annat specialsakkunniga och chefer. Från den kommunala sektorn framhålls yrken inom vård och omsorg som svårrekryterade. Det största behovet sett till antalet årsverken inom privat sektor finns inom de turismberoende branscherna transport, hotell och restaurang, som följd av Covid-19 pandemin.

Det relativa arbetslöshetstalet i augusti 2022 var 3,9 %.

Turism

I skrivande stund arbetas en ny färdplan fram för den åländska turismen 2023–2030. Turismen är av stor vikt för Åland, inte bara för Ålands bruttonationalprodukt och företagens inkomster utan även för de sysselsättningseffekter som uppkommer både på och utanför Åland genom sjötrafiken.

Varje år anländer cirka 200 000 besökare som gör ca 400 000 övernattningar. Covid-19 pandemin slog hårt mot turismen, men näringen återhämtar sig sakta men säkert. De svenska besökarna som tidigare hade varit den största gruppen anlända gäster minskade drastiskt medan de finländska besöken och aktiviteten i gästhamnarna i stället ökade markant.

Föreningsliv

Det åländska föreningslivet är rikt och aktivt. Föreningslivet fyller en stor funktion för känsla av delaktighet och ökat välmående i samhället för alla åldrar och kan skapa en meningsfull fritid, möjligheter i samverkan med andra sektorer för att utveckla lokal service, sprida kunskap och engagera.

Den allra största föreningsgrenen på Åland är kultur, efterföljt av idrott. Andelen sysselsatta inom kulturell verksamhet var 2019 något större på Åland än i övriga länder i Norden. På Åland var andelen 6,1 procent, följt av Island med 5,5 procent och Finland med 5,1 procent.

¹ Selvforsyning af fødevarer i fem nordiske øsamfund

Enligt Patent- och registerstyrelsens statistik finns det 520 registrerade föreningar på Åland. Utöver dessa finns över 200 rådjursjaktlag, 23 älgjaktlag, 15 jaktvårdsföreningar och 100 fiskelag samt ett stort antal land- och vattensamfälligheter.

Syftesklassificering	Antal	Procent
Politiska föreningar	11	2,1 %
Föreningar med anknytning till yrke och näring	67	12,8 %
Föreningar inom social- och hälsovårdsbranschen	50	9,6%
Föreningar inom kulturbranschen	153	29,4 %
Fritidsföreningar	78	15 %
Idrotts- och motionsföreningar	86	16,5 %
Föreningar med anknytning till religion och världsåskådning	11	2,1 %
Föreningar med anknytning till försvar och internationella relationer	5	0,9 %
Övriga föreningar	59	11,3 %
Totalt	520	100 %

I en rapport om samhällsekonomiska och kvalitativa effekter² om frivilligarbetet inom föreningar som utfördes 2012 uppskattades den totala mängden frivilligarbete inom det åländska föreningslivet till drygt 800.000 timmar per år. Litteraturstudier visar på ett tydligt positivt samband mellan frivilligarbete och självskattad god hälsa. Det är dock viktigt att få fler människor engagerade i frivilligarbete, för att dela på ansvaret och de positiva hälsoeffekterna. Forskning visar även att frivilligarbete för äldre kan vara ett redskap för att främja de äldres sociala delaktighet samtidigt som livskvaliteten förbättras för alla generationer. I rapporten om ålänningars kultur- och fritidsvanor 2020³ uppgavs att andelen som var mycket eller ganska nöjda med den egna fritiden var 65 procent. Motsvarande andelar i de tidigare undersökningarna var 80 procent år 2013 och 76 procent år 2008. Anledningen till detta kan dock ha att göra med den då rådande Covid-19 pandemin.

Miljö och natur

Trots en relativt liten markareal har Åland en varierad natur med skogar, lövängar, ytterskärgård, jordbrukslandskap och mindre parker i tätbebyggda områden. Landskapet består av 60 procent skog, som till nittio procent är i privat ägo. Jordbruket är och har varit viktigt för ålänningarna under en väldigt lång tid. Odlingsarealen är ca 14 000 hektar och nästan en fjärdedel av all odling är ekologisk. Åland är rikt på rekreationsområden tack vare alla öar och närheten till grönområden och hav. De åländska naturskyddsområdena består mest av vatten (ca 33 000 hektar) men även en del land är naturreservat (ca 3100 hektar). Naturbeten är en viktig del av den åländska landskapsbilden och kulturmiljön, och är mer eller mindre ovärderlig för den biologiska mångfalden.

Det finns sammanlagt ca 1500 sjöar, träsk, tjärnar och dammar på Åland, men de flesta är mycket små. De grunda strandområdena och många inre vikarna utgör viktiga reproduktionsområden för fisk och har även en hög växtproduktion. Vattnen i skärgårdens inre delar och i fasta Ålands vikar är särskilt utsatta, och inget vattenområde på Åland har hög eller god ekologisk status enligt de bedömningar som är lagstadgat att utföra inom ramen för EU:s ramdirektiv för vatten och EU-direktivet om en marin strategi. Men det åländska engagemanget för att skydda vårt vatten är stort. Även övriga hållbarhetsrelaterade frågor är prioriterade på Åland, vilket bland annat kan ses genom den fastslagna Utvecklings- och hållbarhetsagendan och nätverket Bärkraft.ax samt Ålands hållbara livsmedelsstrategi.

² [Frivilligarbetet inom det åländska föreningslivet - samhällsekonomiska och kvalitativa effekter 2012](#)

³ [Ålänningarnas kultur- och fritidsvanor 2020](#)

4. Behovsanalys

SWOT-analysen är framtagen utgående från tidigare strategi och baseras på hörande från samhället samt den breda kunskap och erfarenheter som finns inom Leader Ålands nätverk och har delvis använts som grund för behovsanalysen i den åländska delen av Finlands CAP-strategiplan.

Styrkor

Tryggt samhälle
Befolkningsstillväxt
God social välfärd
Närdemokrati
Rikt föreningsliv
Stabil arbetsmarknad – hög sysselsättning och låg arbetslöshet
Stark miljömedvetenhet
Stark entreprenörsanda
Många småföretagare
God miljövard, rikt kultur- och naturarv
Tillgång till natur
Korta avstånd

Svagheter

Kort säsong
Dålig kollektivtrafik
Byråkrati och formalia
Prisbilden på Åland
Småskalighet
Mindre aktiviteter i föreningslivet
Utanförskap
Psykisk ohälsa
Brist på arbetskraft

Möjligheter

Inflyttare och återvändare
Samverkan mellan olika aktörer
Många småföretagare
Naturen
Ökad användning internetuppkoppling
Närproducerad mat
Samverkan mellan regioner
Nya affärsområden inom miljö, energi, närproducerad mat etc
Småskalighet

Hot

Braindrain
Demografiutvecklingen (förändrad åldersstruktur)
Föreningarnas ekonomi
Inflation
Minskad service i skärgården och landsbygden - centralisering
Avfolkning i skärgårdskommunerna
Frivilliga engagemanget minskar
Klimatförändringen
Övergödning
Exploatering
Minskad biologisk mångfald
Kriser i omvärlden

Styrkor

Åland är ett tryggt samhälle med god social välfärd och en växande befolkning. Ålands kommuner är unika genom sitt ofta ringa kommuninvånarantal. Detta skapar givetvis i sin tur unika utmaningar, men även möjligheter. Småskaligheten skapar närhet till beslutsfattare och närdemokrati är något som särpräglar det åländska samhället.

För att Åland i framtiden ska vara en attraktiv plats att bo på är det viktigt att upprätthålla de styrkor som litenheten för med sig. Föreningslivet är stort och bidrar till ökad delaktighet i samhället. Kultur- och naturarvet är en del av den åländska stoltheten. De geografiska avstånden är korta och den åländska naturen är vacker och tillgänglig. Befolkningen har en stark miljömedvetenhet och värnar om de lokala naturvärdena. Arbetsmarknaden är stabil och entreprenörsandan stark.

Svagheter

Flertalet rapporter pekar på att ungdomar mår allt sämre. Enligt undersökningen "Hälsa i skolan" som sammanställdes av Institutet för hälsa och välfärd (THL) 2021 är psykisk ohälsa högre bland unga på Åland än i Finland.

Kollektivtrafiken på Åland kunde förbättras. Det är svårt att skapa rörlighet genom kommunaltrafik och att skapa en flexibel arbetspendling. Den åländska bilparken är störst per invånare i Norden, hela 845 per 1000 invånare. Färjtrafiken mellan skärgårdskommunerna är i behov av förnyelse för att minska utsläppen och förbättrade turlistor och system för att öka tillgängligheten och inte öka urbanisering eller påverka turismen negativt.

Turistsäsongen är fortsättningsvis kort i dagens läge och den åländska turismen behöver ställa om i takt med att rese-, boknings- och köpbeteenden hos potentiella besökare ändras.

Eldsjalarna i föreningslivet är fortsättningsvis många men blir allt färre och motivationen att arbeta på frivillig basis/talko har minskat i flera föreningsgrenar, vilket är lika viktigt att upprätthålla i tredje sektorn som ekonomin i föreningarna.

Möjligheter

Åland är Östersjöns mittpunkt med relativ närhet till större städer i flera länder. Glesbygden är rymlig och det finns kapacitet i infrastrukturen i bostäder och arbeten för att ta emot fler inflyttare. Det finns goda möjligheter för distansarbete för de branscher det är lämpligt och entreprenörsandan på Åland kan bidra till nya innovativa idéer som kan locka arbetskraft utifrån.

Landsbygden på Åland har fortsatt en god utvecklingspotential och utvecklingsvilja. Genom att förbättra livsbetingelser och därigenom göra landsbygden på Åland attraktivare som boendeort samtidigt som entreprenörskap stimuleras. Främjande av digital transformation och kompetensutveckling för företagare är viktigt för att företagen ska följa med i utvecklingen och bibehålla sin konkurrenskraft. Det finns goda möjligheter att skapa samverkan mellan företagare genom att komplettera varandra. Även sektorsövergripande samarbeten kan skapa goda synergier samt öka sysselsättning och service.

Ett rikt utbud av natur- och kulturupplevelser och utvecklande och stärkande fritidssysselsättningar under alla årets årstider skapar trivsel och delaktighet, en levande landsbygd och en attraktiv besöks- och boendeort. Att använda naturen som resurs på ett hållbart sätt och hålla en god miljövård och minska utsläpp av växthusgaser kan öka den biologiska mångfalden, säkra den öppna åländska landskapsbilden och förbättra vår vattenkvalitet. Det stora privata ägandet ses som en styrka och möjlighet genom att det i samspel med vårdande insatser handlar om lokalt engagemang och kan dessutom bidra till ekonomisk hållbarhet.

Hot

Ett försämrat utflyttningsmönster bland ungdomar och brain drain (kompetensflykt), dvs. utflyttningen av högutbildade/kompetenta personer från organisationer, industrier, företag som inte återvänder till samhället kan leda till att vissa resurser blir svaga i många avseenden, såsom vården, hälsa, IT. Detta kan även göra det svårt att matcha arbeten med kompetens. Några stora arbetsgivare på Åland omsätter mycket kapital och skapar många arbetstillfällen, men det är också en svaghet om verksamheten skulle flytta eller upphöra.

Ett annat hot mot landsbygdsutvecklingen på Åland är att affärs- och samhällsservicen försvinner alltmer på landsbygden. Ökar utflyttning, urbanisering och centralisering riskerar de åländska kommunerna få lägre skatteintäkter och sämre service, framförallt i skärgården. Det finns således ett identifierat behov att hålla affärsverksamheter och social service kvar på orterna för att skapa en levande landsbygd och attrahera inflyttning.

Miljö- och klimatrelaterade hot som övergödning i vikar och sjöar, minskad biologisk mångfald har identifierats och är ett hot mot den åländska attraktionskraften. Här finns behov av anpassningar och insatser även genom lokalt engagemang.

Inflationen påverkar näringslivet negativt och försämrar lokalbefolkningens ekonomi.

Ett annat stort hot mot den åländska ekonomin är om förbindelserna till Sverige och Finland försvagas. Det påverkar både sysselsättning, import, export och turism.

Sammanfattning

På basen av Swot-analysen finns ett identifierat behov av ett livskraftigt föreningsliv, meningsfull sysselsättning, fritid, trivsel och delaktighet för boende och besökare under samtliga årets årstider, klimatanpassning, bevarande av naturarvet och hållbar användning av naturen som resurs för fritid och rekreation. En livskraftig landsbygd lockar nya invånare.

5. Vision, prioriterade fokusområden och målsättningar

Vår vision är **En trivsamt och hållbar tillvaro för alla**. Genom den lokala utvecklingsstrategin kan vi möjliggöra arbetet med att stärka attraktionskraften på att bo, leva och verka på Åland i samråd med andra lokala strategier, stödformer och verksamheter.

På basen av behovsanalysen har den lokala aktionsgruppen prioriterat följande mål och fokusområden under perioden 2023-2027:

- **Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet**
- **Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald**
- **Kompetens och samverkan främjar utveckling**

Målen ska uppmuntra till insatser för ökad platsutveckling och ett livskraftigt föreningsliv, delaktighet och trivsel, allmännyttiga investeringar och utvecklingsprojekt för minskad klimatpåverkan, utvecklande av vår natur samt kunskapshöjande åtgärder som främjar entreprenörskap, byautveckling och omställning. Under varje fokusområde finns exempel på projekt beskrivet, men vi vill också ge utrymme för de lokala aktörernas idéer. När projekt grundar sig i lokala behov och engagemang finns goda förutsättningar för utveckling och synergieffekter.

Alla projekt ska ha utgångspunkt i Leadermetoden. Projekten uppmuntras till att beakta både miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Ett projekt kan passa inom flera av fokusområdena, men vi har delat upp dem för att tydliggöra de olika målen.

Stödmottagare

Stödmottagare kan vara alla typer av lokala aktörer, såsom exempelvis föreningar, samfund, byalag, stiftelser, andelslag, kommuner, företag* och andra organisationer. Även den lokala aktionsgruppen kan ansöka om stöd för att driva Leaderprojekt. Stödmottagaren ska vara en registrerad organisation med FO-nummer för att kunna ansöka i det elektroniska systemet.

**Inga direkta kommersiella företagsstöd kan beviljas genom Leader på Åland enligt den åländska delen av CAP-strategiplanen.*

Typer av projekt

Stöd kan beviljas till allmännyttiga investeringar och utvecklingsprojekt.

Paraplyprojekt som möjliggör och underlättar för små projekt att genomföras såväl som interregionala eller transnationella samarbetsprojekt som genomförs i den lokala aktionsgruppens regi är också stödberättigande, inom alla tre fokusområden. För sådana projekt tillämpas samma urvalskriterier och stödprocent som övriga ansökningar. För att ett projekt ska kunna mätas som ett samarbetsprojekt krävs dock minst en annan samarbetspart.

Prioriterat fokusområde 1: Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet

Målsättningen är att öka attraktionskraften i alla åländska kommuner genom platsutveckling och insatser som ökar trivsel och livskvalitet för de boende utifrån deras villkor, behov och initiativ.

Ett livskraftigt föreningsliv med tillgång till aktiviteter och upplevelser för alla, stärker gemenskapen i samhället, kan öka känslan av delaktighet och motverka utanförskap. Natur- och kulturupplevelser, mötesplatser och en utvecklande och stärkande fritid kan göra den lilla orten till en bättre plats att bo, leva och verka på, samtidigt som det lockar till besök.

Längtan till trygghet och natur i samband med möjligheter till multilokalitet/distansarbete kan öka inflyttningen i framtiden, vilket gör det fortsatt viktigt att trygga decentraliseringen. Även här kan lokalbefolkningen och föreningar bidra till att utveckla attraktionskraften i kommunerna. Genom en starkt samverkan kan de skapa innovativa lösningar för förbättrad och moderniserad service, vilket på sikt kan skapa arbetsplatser och locka både inflyttare och besökare. Föreningslokaler och andra gemensamma samlingsplatser kan användas på nya, innovativa och hållbara sätt och grundläggande tjänster som försvunnit kan återupplivas i nya förenklade former.

Exempel på aktiviteter som kan stödjas:

- Insatser som ökar trivsel och samhörighet
- Insatser för förbättrad och ökad nyttjandegrad av lokaler
- Insatser som gynnar ett rikt skärgårdsliv
- Digitala utvecklingsprojekt
- Projekt som engagerar barn och unga
- Projekt som engagerar äldre personer
- Insatser som ökar tillgänglighet, till exempel genom fysiska investeringar eller digitala verktyg
- Gemensamma servicelösningar, infrastruktursatsningar eller andra investeringar (smarta landsbygder)
- Nya eller utvecklade natur- och kulturupplevelser
- Utveckling av turism för att ge en ökad sysselsättning samtidigt som besöksmål/naturupplevelser tillgängliggörs för flera personer

Långsiktiga mål:

- Föreningslivet är livskraftigt och skapar delaktighet i samhället
- Utbudet av aktiviteter och fritidsmöjligheter för alla åldersgrupper är stort på hela Åland
- Genomförda insatser har främjat ungas välmående
- Den äldre generationen är inkluderad i samhället och har en berikande vardag
- De små orterna har en stark identifierad karaktär och samverkar för utveckling
- Servicen i skärgården och på landsbygden har utökats genom hållbara och innovativa lösningar
- Antalet arbetsplatser, invånare, företagare och besökare har ökat i alla kommuner

Koppling till Utvecklings- och hållbarhetsagendan:

1 | Välmående

2 | Tillit och delaktighet

5 | Attraktionskraft

7 | Hållbar konsumtion och produktion

Prioriterat fokusområde 2: Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald

Målsättningen är att stödja aktiviteter på lokal nivå för omställning till ett mer klimatneutralt samhälle med en välmående miljö.

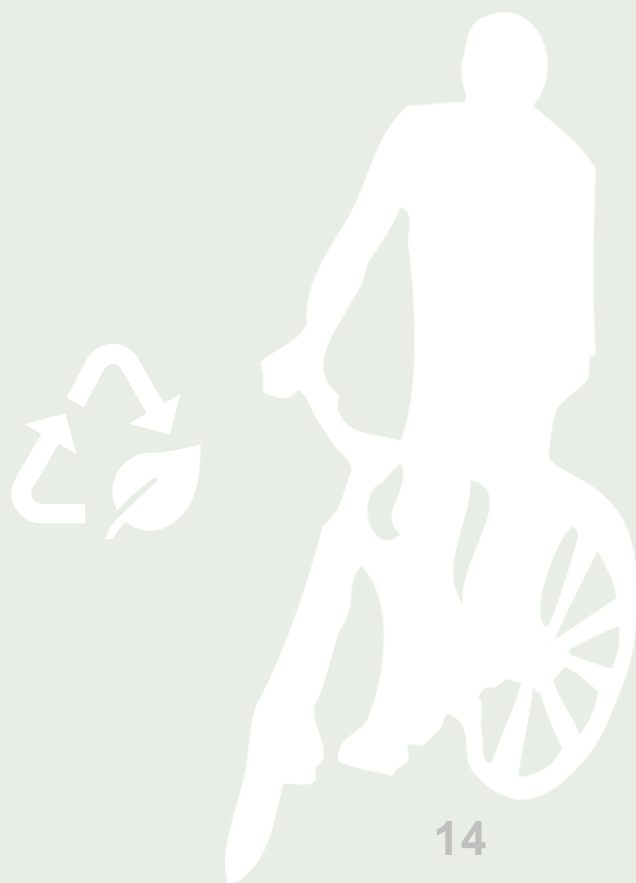
När vi pratar om hållbart agerande kopplat till klimat och miljö inom Leader, tänker vi i första hand på åtgärder och insatser för en ökad biodiversitet, som till exempel att skapa våtmarker och minska övergödningen vid våra stränder och vikar, utveckla grönområden och återskapa värdefulla natur- och kulturmiljöer. Utöver det behövs även andra omställningar göras, som till exempel energismarta lösningar för gemensamma platser och lokaler, initiativ för ökad cirkulär ekonomi och delningsekonomi, skapa en hållbar besöksnäring, möjliggöra småskalig odling och självhushållning samt att öka beredskapen i byar.

Exempel på aktiviteter som kan stödjas:

- Restaurering och nyanläggning av vatten- och våtmarksområden
- Restaurering av natur- och kulturmiljöer
- Investeringar i energieffektivitet eller vattenhushållning
- Satsningar på cirkulär ekonomi, inklusive initiativ för delningsekonomi
- Miljö- och klimatsmarta lösningar
- Utveckling av attraktiva grönområden

Långsiktiga mål:

- Den åländska lokalbefolkningen har ett starkt engagemang för klimat-, energi- & miljöfrågor och arbetar aktivt med insatser
- Naturen är välmående och nyttjas på ett hållbart sätt
- Vattenkvaliteten är förbättrad och den biologiska mångfalden ökar
- Befintliga resurser används på ett mer klimatsmart sätt med hänsyn till miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet
- Verksamheter är anpassade till klimatförändringar
- Verksamheter har en minskad klimatpåverkan
- Användningen av fossila bränslen har minskat

Koppling till Utvecklings- och hållbarhetsagendan:

3 | God vattenkvalitet

4 | Biologisk mångfald

6 | Kraftigt minskad klimatpåverkan

7 | Hållbar konsumtion och produktion

Prioriterat fokusområde 3: Kompetens och samverkan främjar utveckling

Målsättningen är att främja entreprenörskap, byautveckling och omställning genom kunskapshöjande insatser.

Erfarenhetsutbyten och inhämtande av kunskap kan inspirera till smarta lösningar och bidra till utveckling både i föreningslivet och näringslivet. Förutom samverkan inom Åland är det även viktigt att vi skapar nätverk och hämtar hem kunskap från våra grannländer.

Projekt riktade till grupper av företag kan inspirera till samarbeten mellan branscher och företag, effektivisering och bidra till ökad lönsamhet och kompetensförsörjning. Lärlingsprojekt, prova på, kurser och liknande insatser kan locka unga till olika branscher och underlätta generationsskiften. Kunskapshöjande projekt inom föreningslivet kan inspirera, bygga gemenskap och utveckla verksamheten samtidigt som medlemmarna kompetensutvecklas.

Även gemensamma informationsprojekt för paketering och utveckling av tillgången på lokala produkter och tjänster samt utbildande insatser om till exempel vårt immateriella kulturarv för barn och unga stöds.

Exempel på aktiviteter som kan stödjas:

- Erfarenhetsutbyten och studieresor
- Informationsinsatser och projekt som engagerar och aktiverar
- Utbildningstillfällen, kurser, lärlingsprojekt
- Synliggörande och gemensam marknadsföring av lokala tjänster och produkter
- Framtagning av smarta byar-strategier, byaplaner, bobarhetsanalyser
- Förstudier, analyser och lönsamhetsutredningar i olika branscher
- Utredningar för klimatanpassning, miljövård, vattenvård och biologisk mångfald
- Folkbildande insatser för olika målgrupper, t.ex. barn, unga, äldre, inflyttade

Långsiktiga mål:

- Ett kompetensutvecklat Åland
- Utökade nätverk och sektoröverskridande samarbetsformer
- Ett ökat utbud av utbildningstillfällen och kompetenshöjningsåtgärder
- Unga intresserar sig för den åländska arbetsmarknaden

6. Finansieringsplan

Fokusområde	EU 43 %	ÅLR 57 %	Offentlig totalt	Fördelning per område	Privat finansiering	Total finansiering
Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet	166 840	221 160	388 000	40%	258 667	646 667
Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald	166 840	221 160	388 000	40%	258 667	646 667
Kompetens och samverkan främjar utveckling	83 420	110 580	194 000	20%	129 333	323 333
Projekt totalt	417 100	552 900	970 000	100 %	646 667	1 616 667
Drift	137 600	182 400	320 000		0	320 000
Förberedande stöd	4 300	5 700	10 000		0	10 000
Projekt + drift totalt	554 700	735 300	1 300 000		646 667	1 946 667

Finansieringsplanen är indikativ och utfallet styrs därmed av efterfrågan och den lokala aktionsgruppens beslut. Principer kring stödprocent och stödtak hanteras genom beslut av den lokala aktionsgruppen, precis som förfarandet för övriga lokala aktionsgrupper i Finland.

I finansieringsplanen ovan uppskattas den offentliga finansieringen uppgå till ca 60 procent. Offentlig finansiering består i huvudsak av själva Leaderstödet (EU + LR) men det är även möjligt att ha övrig offentlig finansiering i projekt, till exempel kommunbidrag. Den privata finansieringsandelen uppskattas till i medeltal 40 %. Privat finansiering kan utöver privata medel utgöras av frivilligt arbete (talko) som värderas i projektbudget.

Årlig finansieringsram	2023	2024	2025	2026	2027	Totalt
Förberedande	10 000	0	0	0	0	10 000
Administration (personal och övriga kostnader)	57 600	56 500	56 500	57 600	59 000	287 200
Information & marknadsföring	6 400	7 500	7 500	6 400	5 000	32 800
Drift totalt	64 000	64 000	64 000	64 000	64 000	320 000
Projektstöd	194 000	194 000	194 000	194 000	194 000	970 000
TOTALT	268 000	258 000	258 000	258 000	258 000	1 300 000

Verksamhetspenningen (drift) kommer att möjliggöra anställd personal, köpta tjänster, information och marknadsföring och övriga kostnader. Utöver driftbudgeten finansieras Leader Ålands verksamhet av medlemsintäkter och Fiskeleader. Verksamhetspenningens fördelning över åren 2023-2027 är indikativ. Inför varje år uppgörs en budget som fastställs på Leader Ålands höstmöte för medlemmarna. Tack vare föreningens medlemsavgifter kan kontinuiteten i verksamheten tryggas tillfälligt i det fall driftmedel inte räcker till.

7. Beskrivning av genomförandet

Lokalkraft Leader Ålands organisation är uppbyggd genom att privat, ideell och offentlig sektor arbetar tillsammans och främjar lokala initiativ, kunskap, innovativa idéer och engagemang för att utveckla och stärka attraktionskraften för ett hållbart, levande samhälle. Föreningens syfte är, att utgående från Ålands befolknings egna behov och värderingar, verka för att bevara den lokala servicen och de lokala arbetsplatserna, kunnande och sysselsättning, samt främja och utveckla den lokala befolkningens och besökarnas delaktighet och trivsel i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Detta sker genom att föreningen genom två lokala aktionsgrupper implementerar metoden för lokalt ledd utveckling inom två EU-program på Åland; Leader inom CAP-strategiplanen och Lokal utveckling inom det operativa programmet för Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Leader Åland har lång erfarenhet av lokalt ledd utveckling och har ett fungerande nätverk, kompetens och arbetssätt. Föreningen bildades redan 2007 och har under de två senaste programperioderna beviljat stöd till 240 projekt. Metoden fungerar mycket väl på Åland och föreningen arbetar aktivt för att hela tiden sträva efter det mervärde som Leader kan ge ett område.

Lokalkraft Leader Ålands medlemmar består av föreningar, privatpersoner och samtliga åländska kommuner. Medlemmarna styr verksamheten genom att bland annat varje år behandla den verksamhetsplan och budget som styrelsen tillsammans med de lokala aktionsgrupperna tagit fram, samt tillsätter ledamöter i de lokala aktionsgrupperna och styrelsen.

Styrelsen, som består av ledamöter från de lokala aktionsgrupperna, ansvarar för de övergripande frågorna, medan de lokala aktionsgrupperna LAG och Fiskeleader FLAG ansvarar för förverkligandet av strategierna och behandlar projektansökningar. Både styrelse och de lokala aktionsgrupperna tillsätts enligt de direktiv som givits beaktande andel representation mellan tredje, privat och offentlig sektor, könsfördelning. Därutöver beaktas ledamöternas ålder, geografisk representation och kunskapsområde så att samtliga projekt kan behandlas likvärdigt och en bred kompetens och nätverk finns i aktionsgrupperna. Styrelsen, den lokala aktionsgruppen och Fiskets lokala aktionsgrupp har varsin ordförande och vice ordförande. Presidiet av tre ordförande har kontinuerlig kontakt och träffas tillsammans med Leaderkontorets personal för att stärka samsyn och utveckling.

Aktivering och kommunikation

En stor del av Lokalkraft Leader Ålands uppgift som genomförare av Leadermetoden och lokalt ledd utveckling är att sprida information, inspirera och erbjuda rådgivning. Den lokala aktionsgruppen informerar om att medel i EU-programmen möjliggör förverkligande av projekt, samt ser till att öppenhet av beviljade projekt finns så att fler kan ta lärdom och hjälp av dem som redan har erfarenhet av Leader. Information sprids bland annat genom föreningens hemsida och sociala medier, genom informationstillfällen, möten, pressmeddelanden, medlemsbrev och genom direktkontakt till övriga intressenter och nätverk. Informationsmaterialet och rådgivningen har en pedagogisk och inspirerande framtoning för att öka tillgängligheten, förenkla och öppna för allas möjlighet att ansöka om projektstöd. Ledamöterna i den lokala aktionsgruppen är ambassadörer för metoden i sina nätverk och för det praktiska arbetet med kommunikation, administration, rådgivning och koordination krävs kompetent personal som arbetar agilt och effektivt.

Det är viktigt att de som sitter i styrelsen för föreningen och de som ingår i aktionsgrupperna har kunskap om de regelverk som finns samt känner sig säkra i sin roll och kan axla det ansvar som deras plats innebär, för att kunna ta bra beslut och på ett gediget korrekt sätt implementera leadermetoden. Skolning och arbetsmöten ordnas kring strategierna och arbetsprocessen, om utvärdering och om det elektroniska stödsystemet. Utbudet av externa skolningar och seminarier följs internationellt och regionalt och Leader deltar i mån av möjlighet fortsättningsvis i de nätverk som etablerats under åren i stort och smått i Norden, Finland och Åland.

Urvalsprocessen

Ansökningar kan lämnas in löpande under programperioden, men den lokala aktionsgruppen kan fastslå mötesdatum och på så vis begränsa när ansökningar behöver vara inlämnade för att kunna behandlas på följande möte, samt välja att utlysa temaspecifika ansökningsomgångar vid behov. Stödmottagarna erhåller

rådgivning av Leaderkontoret under hela ansökningsprocessen och ansökan kontrolleras genom en teknisk beredning innan den lokala aktionsgruppens urval och bedömning.

Den lokala aktionsgruppens möten kan hållas både fysiskt, hybrid och digitalt. Minst hälften av den lokala aktionsgruppen ska vara närvarande för att mötet ska vara beslutsfört och av dessa ska minst hälften av de närvarande representera privat och tredje sektor. Inför den lokala aktionsgruppens möten skickas en föredragningslista ut med de ärenden som ska behandlas. Ledamöterna bekantar sig med ansökningshandlingarna via det elektroniska ansökningssystemet. Vid behov ges de sökande möjlighet att presentera projektet på mötet eller vid ett platsbesök av personal eller en eller flera ledamöter, så att eventuella frågor kan besvaras och förtydligas. Ledamöterna diskuterar sedan ansökan på mötet, på ett öppet och icke-diskriminerande sätt, där alla får möjlighet att komma till tals. Vid eventuella jävsituationer noteras detta i protokollet och berörd ledamot deltar inte i beslutet. Den tekniska beredningen går igenom och sedan utförs en av ledamöterna gemensam urvalskriteriebedömning efterföljt av beslut och framtagning av motivering för beslut. Vid beslut om att prioritera projekt fastställer den lokala aktionsgruppen stödbeloppet och skickar sedan projektansökan vidare till Ålands landskapsregering som utför en teknisk laglighetskontroll för att sedan fastställa beslutet. När stödmottagarna har delgivits beslut håller Leaderkontoret ett möte med dem för att gå igenom beslutet och ge rådgivning kring genomförande, synlighet av stödet och redovisning.

För Leader Åland är en god relation med förvaltningsmyndigheten mycket viktig och föreningen kommer därför att kontinuerligt söka konstruktiva lösningar och skapa dialog för att förenkla och tydliggöra arbetet för bägge parter. Genom landsbygdsnätverket i Finland och Sverige och det europeiska landsbygdsnätverket finns hjälpmedel, skolningar och riktlinjer att ta del av.

Samarbete och nätverkande

Leader Ålands kontor finns på Ålands Landsbygdscentrum (ÅLBC) på området Jomala Gård. Där finns möjlighet att ta emot besök och hålla möten. Vi erbjuder även våra medlemmar, intressenter och stödmottagare att träffas via digitala möten samt utanför kontoret och möteslokalerna på Ålands Landsbygdscentrum.

Klustret Ålands Landsbygdscentrum är ett frivilligt samarbetsorgan av femton organisationer inom de blå och gröna landsbygdsnäringarna. Förutom gemensamma kontors- och möteslokaler har ÅLBC en gemensam vision - att kunskap och samverkan får hela Åland att växa. Visionen uppnås genom att organisationerna utvecklar, utbildar och erbjuder rådgivning, i samverkan för ett framtidsorienterat Åland. Varje organisation som är verksam inom klustret Ålands Landsbygdscentrum har en plats i ledningsgruppen, som träffas en gång i månaden, där aktualiteter och gemensamma frågor diskuteras. Varje år hålls även en strategidag för ledningsgruppen och ett startskott där personal från alla organisationer medverkar för att bekanta sig med varandras verksamheter och hitta synergier. Sammanhållningen inom klustret är god och inspirerande.

Kontakten med våra medlemmar är viktigt för oss och vi deltar ungefär en gång per år i de åländska kommundirektörernas möte, erbjuder informationsträffar hos kommunernas fullmäktige och styrelser samt arrangerar allmänna informationstillfällen och webinarier vid behov. Leader Åland står alltid till förfogande för att delge information på olika föreningar och organisationers möten, på seminarier samt genom att utföra platsbesök. Föreningens vår- och höstmöten hålls på olika platser runt om på Åland, gärna i samband med ett projektbesök.

Leader Åland är medaktörer i nätverket Bärkraft.ax och vår roll är att genom metoden för lokalt ledd utveckling stödja hållbara projekt i olika former och på så vis bidra till förverkligandet av visionerna i Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda. Genom nätverket har vi stärkt samarbetet med övriga organisationer och flera nätverk som Leader Åland helt eller delvis deltar i har skapats tack vare detta, som till exempel Ålands hållbara livsmedelsstrategi.

Den lokala aktionsgruppen har även flera samarbetspartners och nätverk utanför Åland. De tvåspråkiga och svenskspråkiga Leadergrupperna i Finland (Leader Åland, Aktion Österbotten, I Samma Båt, SILMU och Pomoväst) har sedan många år tillbaka ett nära samarbete och träffas regelbundet för att diskutera gemensamma frågor. I och med att Åland nu också ingår i Finlands CAP-strategiplan är det ännu

viktigare än förr att vi upprätthåller nätverket för att lära oss av och stärka varandra. Samarbetet med Åbolands skärgårds leadergrupp I samma båt och Västnylands leadergrupp Pomoväst har i synnerhet stärkts de senaste åren tack vare ett gemensamt projekt som handlade om olika typer av för lokal utveckling och Leadergruppernas eget kvalitetsarbete.

Vad gäller Fiskets lokala aktionsgrupp har nätverk etablerats med de övriga finska fiskeleadergrupperna, samt det europeiska fiskerinätverket FAMENET. Utöver leadergrupperna i Finland har vi även kontakter till flera svenska leaderområden och deltar ofta i de evenemang som arrangeras av det svenska landsbygdsnätverket. Vi önskar utveckla samarbetet med de nordiska leadergrupperna ytterligare i framtiden.

Leader Åland deltar i samarbetsforumet Svenskfinlands byar som upprätthålls av Svenska lantbrukssällskapens förbund och är även medlem i Finlands byar, där det finns en gemensam ombudsman som koordinerar verksamheten och för Leadergruppernas talan.

Vi har även viss kontakt med landsbygdsnätverket och jord- och skogsbruksministeriet i Finland.

På nordisk nivå har Lokalkraft Leader Åland en styrelseplats i Hela Norden ska leva, samt genom Ålands landskapsregering i Nordiska skärgårdssamarbetets styrelse. Genom att den lokala aktionsgruppen under åren har deltagit i Europeiska landsbygdsnätverkets evenemang och tematiska arbetsmöten finns även goda kontakter där.

8. Uppföljning och utvärdering

Redan i ansökningskedet ombuds stödmottagarna beskriva en väl förankrad idé med efterfrågade resultat från lokalsamhället och ta i beaktande hur fortsättningen efter projektiden kan se ut.

Ett resultat av ett projekt kan förstås även få ett annat utfall än väntat och graden av effekterna kan variera beroende på typen av projekt. Mervärden som Leaderinsatser kan ge är till exempel förbättrat socialt kapital (tillit, kunskap, livskvalitet, hälsa, attraktivitet mm), förbättrad lokal styrning (nätverk, mötesplatser, kommunikation, planer mm) och förbättrade resultat (anläggningar, byggnationer, infrastruktur mm). Långsiktiga effekter i lokalsamhället som till exempel ökat antal besökare och befolkning, utökade arbetstillfällen, förbättring av service och välfärd kan vara svåra att mäta eftersom de kan uppkomma efter programperiodens slut.

Leader Åland samarbetar med Leadergrupperna I Samma Båt och Pomoväst och utvecklar tillsammans nya verktyg för uppföljning, utvärdering och en ännu mer intensifierad samverkan. Utöver detta tas även inspiration från modeller för effektutvärdering från till exempel Sverige och från Europeiska landsbygdsnätverket.

Leaderkontoret har kontinuerlig kontakt med alla beviljade projekt under hela ansökningsprocessen, från projektidé, ansökan, genomförande och slutredovisning. Både före och efter projektets slut fyller stödmottagarna i en av Leader Åland framtagna indikatorblankett och ombuds dessutom svara på en utvärderingsenkät vid slutredovisning. Leaderkontoret säkerställer övervakningen av projekten kontinuerligt genom de uppgifter som fås från det elektroniska ansökningsystemet och genom kontakt med stödmottagarna, men också genom ett eget uppföljningssystem med rapporter och statistik genom vilket vi enkelt kan följa upp hur målen i strategin förverkligas samt var vi bör sätta in extra insatser.

Uppföljning av strategins förverkligande och implementering diskuteras i den lokala aktionsgruppen kontinuerligt, men vi ämnar hålla ett särskilt möte kring detta en gång i året. Uppföljningen går även att följa i föreningens verksamhetsberättelse som fastställs av medlemsmötet på våren.

I övrigt samarbetar Leader Åland med Ålands landskapsregering och de instanser som har i uppdrag att ansvara för utvärderingen av de åländska interventionerna i CAP-strategiplanen.

Vid en eventuell revidering av strategin tar den lokala aktionsgruppen fram ett förslag i samråd med styrelsen för att sedan fastställa ändringen på nästa medlemsmöte. Förslaget till revidering skickas sedan in till Ålands landskapsregering. Justering av innehållet till bilagor till strategin kräver enbart behandling av den lokala aktionsgruppen och styrelsen.

Mätbara resultatmål, indikatorer

Den lokala aktionsgruppen ansvarar för utvärderingen av genomförandet av strategin och kommer därför att ansvara för att sammanställa och analysera implementeringen genom projekten. Detta kan göras till exempel genom att titta på vilka typer av insatser som fått stöd under perioden, aktiviteter och utfall, den geografiska spridningen samt resultat och effekter. Vi kommer exempelvis att internt titta på följande indikatorer:

Mål	Indikator	Definition
Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet	Nya eller utvecklade fysiska eller virtuella mötesplatser	Antal mötesplatser som skapats eller förbättrats genom projektet. En mötesplats kan vara fysisk i form av en ny eller återställd lokal för olika verksamheter. En virtuell mötesplats kan till exempel vara ett digitalt forum med möjlighet att interagera.
	Nya eller utvecklade verksamheter	Antal nya eller utvecklade aktiviteter och möjligheter för fritids-, natur- och kulturupplevelser.
	Nya eller utvecklade servicelösningar och smarta byar-projekt	Antal nya eller utvecklade metoder eller framtagna strategier, infrastruktursatsningar eller andra fysiska eller digitala investeringar som testas eller introduceras för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.
Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald	Nya eller utvecklade naturområden	Antal nya eller utvecklade grönområden för rekreation eller tillgängliga vandrings-, cykel-, rid- eller paddelleder.
	Vatten- och miljöförbättrande åtgärder	Antal platser som har återskapats och/eller bibehållit natur- och kulturvärden, restaurerade eller nyanlagda våtmarksområden och övriga insatser för att öka den biologiska mångfalden och förbättra vattenkvaliteten.
	Klimatanpassningar och klimatsmarta lösningar	Antal insatser för minskad klimatpåverkan som till exempel energieffektivisering, vatten- och avloppshantering, avfallshantering eller andra insatser för cirkulär ekonomi, samt anpassningar för klimatförändringar.
Kompetens och samverkan främjar utveckling	Nya eller utökade nätverk	Antal nya eller utökade nätverk och samarbetsformer var företag, föreningar eller andra organisationer ingår i, som uppkommit genom projektet. Nätverket bedöms vara bestående efter projektets slut.
	Kunskapshöjande insatser	Antal folkbildande insatser genom till exempel informationsåtgärder, marknadsföring, utredningar, utbildningstillfällen och erfarenhetsutbyten.
	Kompetensutvecklande insatser	Antal insatser för att främja tillväxt och sysselsättning genom till exempel lärlingsprojekt, utredningar, utbildningstillfällen och erfarenhetsutbyten.

Stödmottagarna ansvarar dock för att vid slutredovisning fylla i uppgifter om nedanstående indikatorer:

Indikator	Definition	Målvärde
Engagemang i projekten	Antal deltagare som medverkar aktivt i projektet eller får någon form av utbildning, kompetensutveckling eller liknande.	2000
Deltagande barn och unga	Antal deltagare under 29 år som medverkar aktivt i projektet eller får någon form av utbildning, kompetensutveckling eller liknande.	200
Deltagande seniorer	Antal deltagare över 65 år som medverkar aktivt i projektet eller får någon form av utbildning, kompetensutveckling eller liknande.	500
Samarbeten	Antal samarbetsparter för att genomföra projekten.	50
Frivilliga insatser i genomförandet	Antalet utförda talkotimmar inom projekt.	15 000

Bilagor

Förankring under 2022 inför lokal utvecklingsstrategi
Beskrivning av urvalskriteriebedömning

Källor

Ålands del av Finlands CAP-strategiplan
Ålands statistik- och utredningsbyrå
Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda
Ålands hållbara livsmedelsstrategi
Landsbygdsnäringsarna på Åland i siffror m.fl